

Мириам Сежер - „Ако бебетата можеха да говорят“

В животинския свят не винаги е просто да се роди малко, защото заобикалящата среда, както и миналото на майката могат да внесат смут в посрещането на бебето, дори да провалят раждането. При хората е още по-зле! Историята, езикът предизвикват огромно объркване. Ако ... искаме да зачетем новороденото, трябва да изпреварим разделянето чрез словото и като за начало, най-същественото разделяне – при раждането. През всичките години, прекарани в родилните домове, моят единствен въпрос е бил и продължава да бъде: как да направим така, че раждането да не е травма, как това разделяне, което, както вече видяхме, не е първото, да не е нараняващо скъсване и за детето, и за майката? И ако въпросът за приемането на другостта възниква още по време на бременността, то в момента на раждането той става съвсем конкретен: какви условия предлагаме, с какви жестове посрещаме, с какви жестове разделяме? Ще кажа още веднъж: разделянето не е непознато на бебето и травмата идва не толкова от раждането, колкото от реалните и символични условия, в които протича то. Още навремето Фройд влиза в спор с колегите си по този въпрос. Днес някои изследователи отново поставят под съмнение страданието на раждащото се бебе. Според тях то преминава през това събитие в едно особено състояние на сън, може би някаква форма на физиологична упойка, при това до последните минути на излизането. В замяна на това, разделянето би било по-трудно за бебето, когато майката ражда с перидурална упойка. Изкуственото стимулиране на контракциите, което увеличава силата и честотата им, всъщност би могло да събуди бебето и по този начин преждевременно да прекъсне действието на физиологичната упойка. Не става дума да отхвърлим категорично една техника, която облекчава болките на жените, а да се замислим за системното ѝ използване. Защото, след като сме готови да признаем личността и пълната и цялостна другост на бебето, което се ражда, би трябвало да си направим съответните изводи за прилаганите практики. След като знаем, че в утробата плодът чува и запомня, нима можем да не зачитаме тези му способности при раждането? А колкото до прословутото изплакване, което се приема от време оно за израз на жизнеността на бебето, днес знаем, че щадящите условия на раждане често позволяват то да бъде избегнато, без това по никакъв начин да застрашава живота на детето. Плодът запомня известен брой възприятия, които идват от тялото на майка му, като топлината, миризмата, говора... Когато бебето напусне света на утробата, поддържането на тези дородови възприятия му вдъхва сигурност. То не познава нищо друго. Подобно на всеки бозайник, когато поставят детето върху корема на майката, то плаче по-малко, само се насочва към гърдата, усеща миризмата на майка си, чува гласа ѝ, изучава лицето ѝ, сякаш би трябвало да го познава, за да не се загуби. Зрителното му поле отговаря точно на разстоянието от гърдата до лицето – трийсет сантиметра. То има предпочитание към определени вертикални линии, гледа корените на косите, веждите, изучава лицето на своята майка. Много бързо ще започне да я усеща чрез миризмата ѝ, чрез вкуса на млякото... Етологията потвърждава, че ако на два месеца бебето разпознава безпогрешно лицето на своята майка, то е открило много по-рано блясъка на очите ѝ, миризмата ѝ... Дерматолозите впрочем са уточнили, че най-миришещото място на тялото се намира над ключицата. Когато едно бебе бъде поставено на височината на тази точка, то незабавно се успокоява. Бебето малко по малко подрежда тези различни сегменти, които е започнало да възприема още по време на бременността, докато накрая получи цялостния образ на майка си. Разбира се, това взаимно сетивно и базисно разпознаване включва и бащата. Обръщайки се към бебето си, бащата, ако е присъствал активно по време на бременността, може да го посрещне и да го поеме в прегръдките си, нежно да прекъсне вътрепсихическата връзка, която е

свързвала майката и бебето, и да позволи на всички да предоговорят своето общуване във външния свят; неговата роля е много повече в това, отколкото в прерязването на пъпната връв. Неговите думи дават на жената възможността да чуе бебето си извън себе си, до себе си. Когато присъствам на раждане, окуражавам бащата да вземе бебето си и да му говори. Резултатът е незабавен: бебето замълчава, обръща се към този, когото познава от предродовия си период, и само дето не му казва „татко“! Във всеки случай мъжът става баща точно в този момент.

Наблюдавала съм периода на обгрижване на новороденото, който следва раждането и трае приблизително четиресет минути. Трябва да си дадем сметка какво караме да понесат новородените, когато ги посрещаме така. Бебето се появява на света и в момента, когато губи всичките си ориентири, ние го взимаме и поставяме под ярка светлина; отнасяме го в друго помещение, претегляме го голо, което е огромен стрес, защото то се оказва без обвивка; измерваме го, като го изпъваме, докато то все още не се е разгънало и ще го прави постепенно, понякога в продължение на доста седмици; определяме големината му; пъхаме в устата му тръба, за да изсмучем слюзта; мием го, насапуниствайки го, за да махнем налепите, и така размиваме обонятелните следи на кърменето; слагаме му капки, от които му щипе на очите; обличаме го, нещо, което то не обича; често го и парфюмираме, което убива обонянето и апетита му; слагаме му шапка и го тикваме в кувьоз, като изрично забраняваме на майката да отваря кувьоза и да гали бебето, за да не го простуди... Какво означава това в света на едно новородено? Да чува непознати и често много силни гласове – те му пречат да долавя тези на своите родители, които вече познава, да му е студено, да го бършат, да е заслепено, чужди ръце да боравят с него с повече или по-малко нежност... Преминавайки от водна във въздушна среда, сетивните възприятия на плода ще бъдат променени. Ето защо трябва да се съобразяваме най-вече с докосването и с регулирането на топлината. Току-що излязлото от околоплодните води бебе не възприема границите на своето тяло, а това чувство е крайно тревожно. Ако го поставят на корема на майка му, нейната миризма ще го обгърне така, както и милувките на гласа ѝ. Освен това то е много чувствително към студа, защото идва от водна среда с температура 37 градуса. Коремът и гърдите на майка му са достатъчни да го стоплят, плюс едно одеалце и шапка, за да не изстине – бебетата изстиват от главата. Нищо не налага да се бърза с първите грижи. Детето ще ги понесе доста по-добре, след като си е възвърнало успокояващите го ориентири. А те са първите камъни, с които се изгражда скъпоценната конструкция на неговата психика, онова, което психоаналитиците наричат изначален нарцисизъм и което е форма на вяра в себе си. При близнаците разделянето при раждането понякога се удвоява от последващото разделяне със сестрата или братя, често заради хоспитализация. А моментът, когато бебетата отново се съберат, когато това е възможно, възстановява някои от предродовите им ориентири. Когато физическото събиране няма да е скоро, словото може да поддържа връзката. На близнаците им предстои двойно отбиване и то ще протече много по-лесно, ако са делили едно и също физическо и психическо пространство, за да завладеят света, чувствайки се уверени в себе си. Съществува риск прекалено ранното и рязко индивидуализиране да превърне автономизирането в скъсване, в разкъсване и дори изтръгване. Още навремето Франсоаз Долто наблягаше върху значението за новороденото на чувството, че е „същото същество“, което му носи поддържането на предродовите ориентири. А ние предлагаме на децата си точно обратното: първи допир с нашия свят под знака на насилието. Пренебрегването на сетивността в полза на техниката води до абсурд. В името на абсолютната медицинска сигурност, която всъщност е невъзможна, ние сме стигнали дотам, децата ни често да се раждат с чувство за най-дълбока несигурност.

Би било несправедливо обаче да не отбележим, че много от следродилните практики са се развили в добра посока. В някои родилни домове са се отказали от системното къпане, парфюмиране... При все това, тези решения трябва да са правилно насочени, а не да се прилагат просто формално. Раждането без насилие беше революция в акушерството – след години чакане в коридора бащата най-сетне може да посрещне и поеме детето си, като го изкъпе сред музика или тишина. Ален Беноа, педиатър неонатолог, сподели с мен недоумението, в което изпаднал, когато започнал да работи в болница: върху картоните постоянно се появявало съкращението РБН. Завършекът на историята би бил смехотворен, ако залогът не беше толкова съдбовен: както му обяснили не без притеснение, РБН означавало, че бебето е било изкъпано. „Раждането без насилие“ на Фредерик Лъбоайе се беше превърнало в история за тоалетиране и парфюмиране. По същия начин си проправи път и идеята новороденото да се поставя на корема на майката, но само за няколко минути! Позволяват на майката да го види, да го пипне, да му преброи пръстчетата и хайде, бързат да ѝ го вземат. Поставянето на бебето върху корема на майката има смисъл само ако му дадат време да пропълзи до нейната гърда, чиято миризма е като миризмата на амниотичната течност, ако му оставят време да захапе зърното като другите бозайници, което може да отнеме 45 минути. Днес бихме искали жените да кърмят, препоръчва се бебетата да не се преизмиват, за да не се заличат миризмите им, но в същото време им се отказва това да става в този първи момент. Ето кое се нарича противоречива заповед.

При раждането връзката на майката с нейното бебе е категорично обусловена от заобикалящите фактори, на които можем да въздействаме, защото сами създаваме повечето от тях, но и от фактори от семейната история. Всички те ще определят например дали една жена ще има желанието да кърми, или не, дали ще иска да го отбие по-бързо и ще измисли нов начин да храни бебето си... През 60-те години на XX в. на кърменето се гледаше като на животинско действие, което на всичкото отгоре пречело на децата да станат самостоятелни, оставяло ги „залепени“ за майките им. А като се сетим и как в същото време се твърдеше, че страдащите от психоза са някогашни „залепени“ деца, можем да си представим колко виновни са се чувствали майките, осмелили се да кърмят. Тази измислица все още битува, но е сериозно засенчена от противоположната крайност. Сега общата повеля в родилните домове е: кърмете, госпожи, кърмете! Съществуващият натиск вероятно има за цел да възстанови естественото положение, според което, бидейки бозайник, майката би имала това желание. Но е най-вече проява на дълбоко незначителност на жената, която в зависимост от собствената си история би могла да предпочете и би се чувствала по-добре, ако възприеме друго поведение. В едно време, когато раждането не се е владеело от технологиите, жени са умирали по време на раждане или след това и е трябвало да износят много бременности, за да имат повече деца, само няколко от които са достигали до зряла възраст. Жените живеели, давали живот и посрещали смъртта по силата на един неумолим ритъм. Трябва да признаем, че през 2009 година във Франция храненето от шише е избор, който те могат да си позволят. Нека се откажем най-сетне от чисто педиатричното схващане, според което майчиното мляко е най-доброто. То не е непременно идеално приложимо във всички семейства. За разлика от другите бозайници, човекът говори и това разбърква картите. Това, което несъмнено може да го нарани, е липсата на грижи или наличието на недостатъчни такива. Това са и всички успешни и неуспешни кърмения, от които бъркат семейните истории на майките и бащите и които чрез храненето могат да окажат неблагоприятно въздействие върху първите отношения майка–бебе.